

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

«525 KİTAB» seriyası

Boris Pasternak

MİSRANIN SAHİBİ HİSLƏR OLANDA

Seçmə şeirlər

Bakı – Mütərcim – 2010

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin dəstəyi ilə

«525-ci qəzet»in «525 Kitab» seriyası
«Dünya ədəbiyyatı» dərgisinin texniki iştirakı ilə

Rus dilindən
tərcümə edənlər: Xalq yazıçısı **Anar**,
Səlim Babullaov

Seriyanın rəhbəri: **Rəşad Məcid**,
«525-ci qəzet»in baş redaktoru,
Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin katibi

Seriyanın tərtibçisi
və redaktoru: **Səlim Babullaov**
«Dünya ədəbiyyatı» dərgisinin
baş redaktoru

Nəşrin redaktoru: **Əliş Mirzallı**

Dizayner: **Mətanət Qaraxanlı**,
Vəfa Əhmədova

Boris Pasternak. Misranın sahibi hislər olanda. *Seçmə şeirlər I*
«525 Kitab» seriyası. – Bakı: Mütərcim, 2010. – 52 s.

© "525-ci qəzet", 2010

Redaktordan

XX əsr rus ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri, şair, yazıçı və tərcüməçi, ədəbiyyat üzrə Nobel mükafatı laureatı Boris Leonidoviç Pasternak 1890-cı ildə, fevralın 10-da Moskvada, tanınmış rus rəssamı və incəsənət akademiki L.O.Pasternak ilə ailə qurana qədər Rus İmperator Musiqi Cəmiyyəti Odessa şöbəsinin professoru olmuş R.i.Pasternakın (qızlıq soyadı Kaufman) ailəsində doğulub. Onun mənəvi yetkinliyində üç böyük hadisənin - xristianlığı qəbul etməsinin, musiqi və fəlsəfə məşğuliyətinin mühüm rolu olub. Valideynləri Əhdi-Ətiqə inansalar da, balaca Paternakın rus dayəsi gizlicə onu rus pravoslav kilsəsinə aparardı ki, bu da onun həm bir insan, həm də ədəbiyyatçı kimi həyatında ciddi iz buraxır. Rəssamıqla yanaşı Pasternak hələ uşaqkən musiqi ifaçılığı və bəstəçiliklə də məşğul olur. A.Skryabin tərəfindən təqdir edilsə də yeniyetmə Pasternak bəstəçilik məşğuliyətindən əl çəkir. 1906-cı ildə gimnaziyanı bitirən gənc Pasternak sonra Moskva Dövlət Universitetində təhsil alır, hüquq fakültəsindən tarix-filologiya fakültəsinə keçir və 1913-cü ildə təhsilini başa vurur. Q.Q.Şpetin rəhbərliyi altında Qusserel fenomenologiyasıyla tanış olur, 1912-ci ildə valideynlərinin hesabına Mar-

burqa, neokantçıların başçısı Herman Kogenin yanına akademik fəlsəfə təhsilini davam etməyə yollanır, amma təhsilini yarıya qoyub vətənə dönür. **“Oxrannaya qramota” (1931)** adlı avtobioqrafik povestində işlətdiyi **“Əlvida fəlsəfə”** sözləri həkk olunmuş xatirə lövhəsi sonradan dünya klassikinə çevrilmiş, amma o vaxt hələ heç kimin tanımadığı tələbənin Marburqda, yaşadığı evin qarşısında asılıb.

Pasternakın ilk şeirləri **“Lirika” (1913)** almanaxında nəşr edilib. Sonra isə ilk şeir kitabları olan **“Bliznets v tuçax” (1914)** və **“Poverx baryerov” (1917)** çap olunur. Pasternak bu şeirlərinə bir daha qayıdır və onları yenidən işləyib 12 il sonra **“Mənlərə rəğmən. Müxtəlif illərin şeirləri”** adıyla yenidən nəşr etdirir. Ədəbiyyat araşdırıcıları bunu bəzən şairin keçmişlə haqq-hesabı kimi də dəyərləndirirlər. Hələ 1913-cü ildə **“Musaqət”** ədəbiyyat dərnyəsində oxuduğu **“Simvolizm və əbədiyyət”** məruzəsində o artıq yeni postsimvolist şüurun əsasını belə erkən qoymuşdusa da, şair öz həqiqi poetik doğuluşunu 1922-ci ildə nəşr etdirdiyi **“Sestra moya-jizn” / “Bənim həyat” (1922)** kitabıyla bağlayırdı.

1920-1930-cu illəri Pasternak üçün uzun gərginliklə müşayiət olunan təkamül dövrü saymaq olar. **“Visokaya bolezni” / “Ali xəstəlik” (1923-1928)** poemasını bitirdikdən sonra Pasternak rus ziyalısının həyatından bəhs edən **“Spektorski” (1931)** romanını, təxminən eyni dövrdə **“Lüversin uşaqlığı”**,

“Tuladan məktublar” “Hava yolları” kimi digər nəsr əsərlərini yazır. Lirikası böyük şöhrət qazanır və SSRİ Yazıçılarının 1-ci qurultayında məruzə edən N.Buxarin hətta onun lirikasını “ömrünü başa vurmuş təşviqat vərəqələri” adlandırdığı Mayakovski poeziyasına qarşı qoyur. Amma Pasternakın nəsr müasirləri tərəfindən sükutla qarşılanır.

1932-ci ildə Pasternakın “İkinci doğuluş” adlı daha bir şeir kitabı çap olunur.

Təbii ki, İkinci Dünya Müharibəsi illərində Pasternak özünü Rusiyanın taleyindən ayrı təsəvvür edə bilməzdi. Müharibənin ilk aylarında o vətənpərvər ruhlu şeirlər (“Qorxulu nağıl”, “Kimsəsiz”, “Zastava”, sonradan “Minaaxtaranın ölümü”, “Qalib” və s.) yazır. 1943-cü ildə isə o yazıçı briqadası ilə Bryansk cəbhəsinə yollanır. 1945-46-cı illərdə Pasternak öz əsas yaradıcı ideyasını – “Oğlanlar və qızlar” kimi ilkin işçi adıyla “Doktor Jivaqo” romanını gerçəkləşdirməyə başlayır. Bu illərdə və sonralar da o paralel şeksprin faciələri, Hötenin “Faust”u, eləcə də gürcü liriklərinin şeirlərini virtuoz və yorulmaz tərcüməçi kimi çevirir.

1957-ci ildə “Koqda razqulyayetsya” adlı lirik poetik silsiləni bitirir. Əslində 50-ci illər şair üçün ağır sınaqlar dövrü olur. “Novy mir” jurnalına çap üçün təqdim elədiyi “Doktor Jivaqo” romanı geri qaytarılır. İtaliyadakı nəşrindən (1957) və beynəlxalq səs-küy doğurandan sonra, habelə 1958-ci ildə Ədəbiyyat

üzrə Nobel mükafatı alan kimi rəsmi siyasi və ədəbi çevrələrdə şairə qarşı təqib və təhqirlər başlayır. Hətta onu vətəndaşlıqdan məhrum etmək və ölkədən çıxarmaq kimi məsələlər də qabardılır. Özünü Vətənindən ayrı təsəvvür etməyən şair mükafatdan imtina edir və bu məsələ ilə bağlı rəsmi məktub yazmaq məcburiyyətində qalır. Həmin məktub Mərkəzi Komitənin müvafiq şöbəsi tərəfindən redaktə edilir, noyabrın 5-i 1958-ci ildə "Pravda" qəzetində çap olunur. 1959-cu ildə "Nobel mükafatı" şeiri "Daily mail"-in birinci səhifəsində nəşr edilir. Boris Pasternak 1960-cı il mayın 30-da ağ ciyər xərcəngindən dünyasını dəyişir, Mezan Peredelkinodadır.

1989-cu ilin oktyabrında Pasternaka aid olan Nobel mükafatı diplomu və medal onun oğlu Y.B. Pasternaka təqdim olunur. 1990-cü ilin fevralında Peredelkinoda Boris Pasternakın ev muzeyi açılır. 2004-cü ildə şairin 11 cildlik külliyyatının nəşri ilə bağlı işlər başlayıb.

Mürəkkəb poetikayla dərin məzmun sərgiləyən, incil motivlərinə tez-tez müraciət edən Boris Pasternakı, şeirləri dilimizə ən az çevrilən rus şairlərindən saymaq olar. Bunu həm çevrilmiş şeirlərin kəmiyyətiylə, həm də tərcüməçilərin seçiminə əsasən söyləmək olar. İndiyə qədər Pasternakın yaradıcılığına müraciət edən şair və yazıçılarımızın, tərcüməçilərimizin sırasında Xalq

Yazıcısı Anar, Siyavuş Məmmədzadə, Vaqif Bayatlı Ödər, Telman Qarayev, Hamlet İsxanlı və Məmməd Alim də var. İndiyə qədər mövcud olan tərcümələrin sırasından həm ilk və uğurlusu, həm də daha populyar kimi bir vaxtlar Anann çevirdiyi və "Dörd rus şairindən çevirmələr" ("Yurd", Bakı.1999) kitabına daxil etdiyi şeirləri seçdik, kitab həmin tərcümələrlə açılır. Sonra isə şair Səlim Babullaoglu-nun 16 yeni tərcüməsi kitabda yer alır. Şairin poetik yaradıcılığına böyük də olmasa bu həcmdə ilk müraciət kimi hazırkı kitabın Pasternak poeziyasının pərəstişkarları və ümumiyyətlə poeziyasevərlər üçün, eləcə də rus ədəbiyyatı və tərcümə mütəxəssislərimiz üçün dəyərli töhfə olacağına şübhə etmirik. Bu mənada, bəzi şeirlərin müxtəlif tərcümə versiyalarının da kitaba daxil edilməsini təsadüf yox, əlavə imkan kimi dəyərləndiririk.

Anarın tərçümələri

Qış gecəsi

Bütün yer üzündə,
hər bir tərəfdə
külək sovururdu
qarı bu axşam.
Masanın üstündə bir şam yanırdı,
yanırdı bir şam.

Yay vaxtı miğmiğalar
alova uçan təkin
qarlar uçub gəlirdi
üstünə pəncərənin.

Çovğun şüşənin üstə
bəzək vururdu müdam,
amma bir şam yanırdı,
amma yanırdı bir şam.

Şölələnən tavanda
Kölgələr dolaşırdı.
Qollar çarpazlaşırdı,
qıçlar çarpazlaşırdı,
tale çarpazlaşırdı.

Çəkmələr də düşürdü
taqqataq yerə.
Elə bu zaman
çıraqdan da mum idi
göz yaşı kimi
paltara daman.

Yox olurdu hər şey
bu ağ zülmətdə,
bu çal zülmətdə,
bu qarlı axşam.
Masanın üstündə bir şam yanırdı,
yanırdı bir şam.

Otağın küncündən
düz şama sarı
vururdu külək.
Ehtiras odu
xaç tək gərirdi
iki qanadın
sanki bir mələk.

Bütün fevral da
çovğunlu keçdi.
amma elə hey,
hər qarlı axşam,
masanın üstündə bir şam yanırdı,

yanırdı bir şam.

Hamlet

Uğultu kəsildi. Səhnəyə çıxdım
Yapışb qapının çərçivəsindən.
Eşitmək istərəm aqibətimi
Kiminsə uzaqdan gələn səsindən.

Min durbin gözüylə zillənib mənə
Gecənin zülməti, zil qaranlığı.
Əgər iqtidarın varsa, ilahi,
Məndən uzaq eylə bu yamanlığı.

Sənin tərs niyyətin xoşuma gəlir,
Rolu da oynardım böyük həvəslə.
Lakin indi başqa tamaşa gedir.
Məni əvəz eylə bir ayrı kəslə.

Yaxşı düşünəblər amma oyunu,
Təkəm riyakarlıq oyununda mən.
Labüddür yolun da qaçılmaz sonu,
Həyat çöl deyil ki, keçib gedəsən.

Yaxşı deyil məşhur olmaq, tanınmaq

Yaxşı deyil məşhur olmaq, tanınmaq
Yüksəklərə bu qaldırmır adamı.
Nə lazımdır arxiv yığmaq, toplamaq
Matah bilib hər bir cızma qaranı.

Yaratmaq da məqsəd-fədakarlıqdır.
Haray-həşir deyil. Deyil şöhrət də.
Ayıbdır heç nəyə qadir olmadan
Hey adın çəkilə, sözdə, söhbətdə.

Özündən müştəbeh yaşamaq olmaz,
Ayrı cür dolanıb-durasan gərək.
Elə cür məkan ki səni bəyənsin,
Elə ki səsləsin səni gələcək.

Yazısız boş yeri kağızda deyil
Taledə, ömürdə saxlamaq gərək.
Ömrün parçaları, fəsilləriylə
Bir gün də boş yerlər yazılar, dolar.

Atıb gizli-gizli addımlarını
Mübhəmliyə qərq olasan sən gərək.
Göz-gözü görməyən dumanda bəzən

Hər tərəf gizlənib birdən itən tək.

Canlı izlərinlə bir-bir gedərək
Özgələr keçəcək sənin yolundan.
Amma qələbəni məğlubiyyətdən
Ayırmamalısən özün heç zaman.

Gərək sifətini dəyişməyəsən
Bircə dilin belə, heç vaxt, heç səfər.
Ancaq diri olmaq, ancaq yaşamaq.
Ancaq diri qalmaq ta sona qədər.

Başladığım zaman bilirdim məgər

Başladığım zaman bilirdim məgər
Bu işin axırı necə olacaq?
Adamın qanını tökür sətirlər,
Boğazın tutulub qanla dolacaq.

Mən belə peşədən olardım iraq,
Bu cür zarafatı neynirdim, axı?
Amma nə kövrəkdi, xoşdu ilk maraq
Ömrümün o erkən, o uzaq çağı.

Romasayağıdır fəqət qocalıq,
Nə nitq tələb edir, nə fənd, nə kələk.
Bədii qiraət istəmir artıq
Doğrudan doğruya öləsən gərək.

Misra duyğulardan doğulan zaman,

Qula əmr eləyir: bu şər, bu meydan.
Və burda qurtarır sənətin səsi,
Torpağın, taleyin gəlir nəfəsi.

Səlim Babullaoglunun tərcümələri

Qış gecəsi

Lopa-lopa bütün dünya,
Künc-bucaq qardı.
Yanırdı bir şam masada,
Bir şam yanırdı.

Mığmığalar yay gələndə
Cuman tək oda,
Çırpılırdı çəngə-çəngə
Çöldən cama qar.

Ox - çevrə şəkli aynada
Çovğun yapırdı.
Yanırdı bir şam masada
Bir şam yanırdı.

Bəyaz tavanda kölgələr
Gəzirdi az-az.
Çarpazdı ayaqlar, əllər
Qədər də çarpaz.

Düşən zaman taqquılıyla
Başmaqlar yerə
Gözyaşı mum damlayırdı
Şamdan ətəyə.

Ağdı qarlı qaranlıqda,
Hər şey dümağdı.
Yanırdı bir şam masada,
Bir şam yanırdı.

Şamı küncdən yel çəkirdi,
Həvəs "yaz!" deyə
Xaçqanadlı mələk kimi -
Çəkirdi göyə.

Fevral boyu dayanmadan*
Yağdı ki, yağdı.
Yanırdı bir şam masada,
Bir şam yanırdı.

---

* **Fevral boyu dayanmadan/ Yağdı, vəssalam./ Bir şam yanırdı masada,/ Yanırdı bir şam.** (bəndi bu cürə də oxumaq olar - S.B)

Qış gecəsi

Lopa-lopa qar yağır, hər yana, hər tərəfə.
Süfrədə bir şam yanır, bir şam yanır süfrədə.

Alova cuman kimi yayda ağcaqanadlar
Çırpılır hey aynaya çöldən çəngə bəyaz qar.

Külək uşaq tək çəkir şüşədə ox və çevrə,
Süfrədə bir şam yanır, bir şam yanır süfrədə.

İşıqlanmış tavanda oynaşirlar kölgələr,
Çarpazlaşır əl-ayaq, çarpazlaşır tale də.

Tıq-tıqla cüt çəkələk sürüşür döşəməyə,
Mum damır göz yaşı tək şam altından ətəyə.

Hər şey bəyaza batır, dümağ, çal bir zülmətə,
Süfrədə bir şam yanır, bir şam yanır süfrədə.

Yel vurur küncdən şamı, həvəsin gücü artır,
Xaç qanadlı mələk tək ilham da göyə dartır.

Fevral boyu durmadan yağır, budu məsələ.
Süfrədə bir şam yanır, bir şam yanır süfrədə.

Hamlet

Küy bitdi. Çıxdım mən səhnəyə,
Qapının tirinə söykəli durdum.
Qulaq kəsilərək uzaq bir səsə
Nolacaq əsrimin taleyi duydum.

Mənə zillənibdi qaranlıq gecə
Min durbin gözünün zərrəbiniylə.
Əgər mümkündürsə, sən, Avva Otçə
Uzaq tut qədəri, məndən dəf elə.

Sevirəm sənin bu inad yazını,
Hazıram hər rolu oynamağa da.
Amma bu indiki başqa yazıdır
Bu dəfə məzur tut, məni bağışla.

Bəllidi hər kəsin hər bir addımı,
Həm də mümkün deyil sonluqdan qaçmaq.
Mən təkəm, şəbehdə boğulur hamı,
Yol adlamaq deyil ömür yaşamaq.

Eh, əgər bilsəydim mən o sıralar

Eh, əgər bilsəydim mən o sıralar,
Hələ lap əvvəldən belə olurmuş,
Qanlıymış, qatılmış demə misralar,
Dolub boğazına səni boğurmuş.

Belə iç üzüylə bu zarafatdan
Qəti vaz keçərdim onda əlbəttə.
İndi çox keçibdi həmin o vaxtdan,
Keçmişdə qalan o ürək həvəsdən.

Amma qocalıq da sanki Romadır:
Nə hap-gop istəyir, o aktyordan,
Nə bərkdən, ürəkdən mətn oxumağı -
Canı fəda istər gerçək, doğurdan.

Misranın sahibi hislər olanda
O sanki meydana qara qul salır.
Qurtarır hər yapma sənət o anda,
Torpaq nəfəs alır, tale yaşanır.

Yaxşı deyil məşhur olmaq

Yaxşı deyil məşhur olmaq,
Bu deyil ki, ucaldan.
Nə gerek arxiv toplamaq,
Əsmək əlyazma sarıdan.

Özünü qurbandır sənət:
Nə səs-küydür, uğur nə də.
Ayıbdır qiymətin heçsə
Oxunsun adın nəgmə tək.

Lovğa yaşamağı boş ver,
Yaşa elə ki, lap sonda
Sevsin səni olduğun yer,
Duy, səsini sabahın da.

Arada ağ yerlər burax
Taleyində, kağızda yox.
Qoy, yazılsın qırağında,
Ömrün fəsilləri nə çox.

Bir az da sirrə baş vurub,
Yerişini gizlət hərdən.
Sanki hər yeri çən tutub,

Göz-gözü görməyir gəndən.

Həmin yolu yad adamlar
Sənin izidlə gedəcəkl.
Sən isə unutma, amma
Məğlubluq uduş tək gerçək.

Dəyişməsin bircə damla
Belədə gərəkl sifətin.
Yalnız diri, diri qalmaq,
Dirilik olsun qismətin.

Böyük şairlərin təcrübəsində

Böyük şairlərin təcrübəsində
Elə nişanəsi var sadəliyin,
Mümkün deyil dadıb onu bir kimsə
Lallığa əbədi vida deməsin.

Varlığa həmdəm tək, xəbərdar kimi
Xatircəm olaraq hər gün sabahdan,
Olmaz sondan hali günahkar kimi
Misilsiz saflığa vurulmayasan.

Bağışlamaz, əfv eləməzlər amma
Gizli saxlamasaq biz onu əgər.
Sadəlikdir ən çox gərək insana,
Yenə ən çətini tez dərk edərlər.

Dan söküləndə

Sən mənim ömrümdə hər şey deməkdin.
Sonra dava düşdü.... xarabalıqlar...
Bir də uzun-uzun zaman keçdi ki,
Nə bir xəbər gəldi səndən, səs-səda.

Bir də çoxlu-çoxlu illər keçəli
Səsin yenə məni dəli elədi.
Sənin kitabını bütün gecəni
Oxudum, diksindim, özümə gəldim.

Çıxmaq istəyirəm adam içinə,
Onların sübh tezdən qaçaqaçına.
Hazıram hər şeyi toza çevirəm,
Diz üstə çökdürəm hər çatanını.

Budur, pilləkənlə qaçıram artıq,
Sanki ilk dəfədir çölə baxıram.
Bəyazdır qaldırım, örtülüb palçıq,
Buzlu daş küçəyə ayaq basıram.

Hər yerdə od-ocaq, sahman-səliqə,
Kimisi çay içir və tramvaya.
Vur-tut ötüb keçir bir-iki dəqiqə,

Şəhərin görkəmi tanınmır əsla.

Darvaza ağzında tor toxuyur qış
Quşbaşı yağmaqda qar dənəsilə.
Yarıac-yarıtox hamı qaçışır,
Mənzilə yetişmək həvəsi ilə.

Hamının yerinə hiss eləyirəm,
Sanki içlərinə girmişəm elə,
Qarın yerinə də mən əriyirəm,
Qaşları çatılmış şəhərəm elə.

Mənimlə birgədi indi hər adam,
Ağaclar, uşaqlar, guşənişinlər
Hər kəsə, hamıya indi məğlubam -
Mənim qələbəmi bunda bilsinlər.

Avqust

Necə söz vermişdi, eləcə, elə
Gün otağa doldu sabah obaşdan.
Zəfəran zolağı hörüklərilə
Uzandı pərdədən düz divanacan.

Örtdü onun isti, sarı boyağı
Ətraf meşə ilə kənd evlərini.
Nəmlənmiş balışı, yeri-yorğanı,
Rəfin arxasından divarı, tini.

Yadıma düşdü ki, nə üçün, nədən
Balışım yüngülcə nəmlənmiş idi.
Yuxuda gördüm ki, mənim dəfnimə
Meşədə sırayla yol gedirsiniz.

Gah birgə gedirdiz, gah ayrı, tək-tək.
Qəfildən kiminsə yadına düşdü
Avqustun altısı köhnə təqvimlə
Rəbbimiz özünü duyuran gündü.

Adətən aloysuz işıq yayılar
Favordan dünyanın hər bir səmtinə
O gün payız aşkar əlamət olar
Rəbbin təcəlla və bərəkətinə.

Yürüyürdüz xırda, kasıb, titrək, lal

Qızılağac cəngəlliyi içindən.
Basmaqəlib qoğal kimi yanar, al
Zəncəfil qəbristan meşəsindən.

Onun susqun uclarının yanında
Səma vacib görünüşüylə qonşuydu.
Uzaqlar da xoruz banlamasında
Uzun-uzun özünü duyururdu.

Yer ölçənin boyu boyda, meşədə,
Qəbristanda ölüm mənə dikili.
Zillənərək mənim solğun üzümə
Boyum boyda yer qazmaq istəyirdi.

Əllə toxunan tək duyurdu hamı
Yaxında kiminsə asta səsini.
Həminki fəhmli səsimdi mənim -
Ölüm dəyməmişdi, çürütməmişdi:

“Əlvida, ey gözəl şəfəq və ey gün,
Ey dirilik günü-sonsuz bərəkət!
Qadın sığalı tək son dəfə toxun,
Bu ağır saati bir az yüngüllət.

Əlvida zamansız, qorxulu illər!
Sonsuz təhqirlərə duruş gətirən,
Ayrılacaq, qadınım, artıq vaxtdı, gəl,
Mən sənənin davanın döyüş yeriyəm.

Əlvida, gərilən qanadın boyu,
Azadə uçuşun gözəl inadı!

Əlvida dünya ki, söz ilə oldu,
Əlvida yaratmaq ecazı, dadı!”

Şəhərdə yay

Danışıqlar astaca,
Çilğın və ehtiraslı.
Dibdən yığılmış saçlar
Cəm olubdu yuxarı.

Sancağının yüküylə
Baxır örtüklü qadın.
Geri, hörükləriylə
Birgə atır başını.

Küçədə isti gecə
Bəd havadan danışır.
Ayağını sürüyən
Piyadalar dağlışır.

Qırıq-qırıq şimşəklər
Geriye dönür hərdən.
Xışıldadır küləklər
Pərdəni pəncərədə.

Sükut olur bərqərar,

Bürkü adamı boğur.
Yenə də ildırımlar
Səmada ayaq yorur.

Sonra da gülmeşəkər
Qızmar günəşdi çıxır,
Gecəki gölməçələr
Bulvardan göyə qalxır.

Qırılıbdı yuxusu,
Çökə görmür gerçəyi.
Minilliksə qoxusu,
Büzüşübdü çiçəyi.

Mart

Gün qovub dabandan çıxardır təri,
Dərə vıyıldayır dəlicəsinə.
Yaz südsağan qadın kimi tərərli,
İşi başdan aşır, sığmır əlinə.

Azalıbdı qanı qarın, soluxur,
Budaqlarda gömgöy çıxır damarlar.
Axurlarda indi həyat vurnuxur,
Dişlərini şaqqıldadır yabalar.

Ah axşamlar, gündüzlər və axşamlar!
Günortalar damcılarının sırası.
Damdan axan arıqca sırsıralar,
Bulaqların yuxusuz pıçiltısı.

Taybatay açıqdır pəyə, dam, axur
Qarda yulaf dimdikləyir göyərçin.
Hər şeyə güc verən səbəb, günahkar -
Təmiz hava qoxuyur indi peyin.

Vaxt gələr, mənimçün konsert zalında

Vaxt gələr mənimçün konsert zalında
Bramsı çalarlar, ölüb gedərəm.
Yada düşər uşaqlığın dəstə halında
Gəzməkləri, çimmək, güllük, diksinərəm mən.

O rəssam qız - yuxu kimi xəfif, dikalın,
Onun hövlank, o qəzəbsiz, xoş təbəssümü -
Təbəssümü kürə kimi nəhəng və aydın -
Surətini, gülüşünü, alınını onun.

Diksinərəm, boşalaram, çalınar Brams,
Sahmanlı ev, artırmadan enən pillələr.
Ərzaq, yarma, alış-veriş düşər yadıma.
Həm o oğul, həm o qardaş, palıd və güllər.

Boyasıyla bulayırdı rəssam qız otu,
Gah cibinə, gah da yerə salıb fırçanı.
Yadımdadır rəsm dəsti, zəhər-bir qutu -
Sonu yəqin astma olan həmin "Basma"nı.

Diksinərəm, xatırlaram, çalınar Brams,
O keçilməz, inad kol-kos, o yol, o giriş.
O qaranlıq eyvan, tinglik, həmin o boş dam,

Həmin qaş-göz, həmin surət, həmin o gülüş.

Dolaram mən göz yaşıyla, üzüm nəmlənər,
Amma di gəl, ağlamadan quruyaram da.
Ətraf hamı, üzlər, dostlar, bir də ki ailəm,
O alovlu keçmiş çıxar dərin quyudan.

İntemesso çəmənində qohumlar dəstə
Əllərilə ağac kimi nəğməni qucub,
Kölgələr tək oynayırlar dörd ailə budu
Uşaqlıq tək məsum alman motivi üstə.

Qırov

Yarpaq tökümünün lal bir çağıdı.
Lələk salıdır quşların əyri.
İndi yeri deyil kefi pozmağın,
Qorxunun gözləri onsuz da iri.

Suların səthini qoy yırgalasın,
Yatmazdan əvvəlcə qorxutsun külək.
Dövranın gərdişi aldadıcıdır,
Sonu yaxşılıqla bitən nağıl tək.

Sabah ayılında div yuxusundan
Sən ayaq basanda qar tutmuş səthə,
Küçənin tinində quyu başında
Quruyub qalarsan yenə məəttəl.

Yenə də həmin bəyaz qar adam,
Yenə ağ milçəklər həmin idilər.
Yenə fağır meşə, boru, baca, dam
Saray təlxəyi tək geyinibdilər.

Elə bir dəfəyə, bircə dəfəyə
Hər şeyi don vurub başdan qaşacan.
Altdan oğrun-oğrun porsuq nəzərlər

Baxır kol-kosluğun aralığından.

Şübhəylə irəli addımlayırsan,
Cığır da baş vurur burda dərəyə.
Gözünə tağlı köşk dəyir qırovdan.
Ensiz taxta qapıdakı şəbəkə.

Qalın qarlı bir pərdənin dalında
Meşəbəyi komasının divarı.
Sonra yoldu, bir tala var ardında,
Sonra isə yeni meşə uzanır.

Elə bil bəzəkli eynəkdən baxıb
Görürsən uyuyur möhtəşəm sükut:
Lap Şah qızı haqqında bir qoşmadı,
Nə qız dinir indi, nə qoca tabut.

İçimi üşüdən, qorxuya salan
Baxıb bu ağ, ölü xanimana mən
Astadan deyirəm: “Çox şükür! Hə, Sən
Daha çox vermişən istədiyimdən”.

Maqdalina

1.

Gecə düşür, o saat
cinlərim peyda olur.
Keçmiş günahlarımın
əvəzi kimi.
Gəlib sıxırlar məni,
hey əzirlər ruhumu
Suçlu ötən günlərin
pozğun xatirələri.
Kişi istəklərinin
onda müti quluydum,
içinə şeytan girmiş
dəlinin yekəsiydim.
Küçə idi bir vaxtlar
mənim yerim və yurdum.

Az qalib, ola bilsin
bir neçə dəqiqə lap.
Sonra ölü bir sükut
çökəcəkdə araya.
Amma onlar ötməmiş,
halım olmamış xarab,

Öz ömrümün sonuna
çatıb dolan qab kimi,
Ömrümü sındırıram
bir saxsı gülab kimi
sənin qarşında, Ustad.

İndi görən hardaydım,
nə gözləyərdi məni,
ey, mənim Xilaskarım,
sən ey, mənim Müəllimim.
Mənə öz qollarını
Cənnət açmazdı yəqin,
Sənətimin toruna
düşən növbəti hərif-
Masa başında məni
yəqin o gözləyərdi.

Nolar, anlat ki, mənə
nədi axı, bu günah?
Nədi ölüm, cəhənnəm,
atəş, alov, nədi ah?!
Necə oldu ki, söylə
hamının qarşısında,
O hüdudsuz qüssəmin
boy atıb arasından,
Sanki, pöhrəylə ağac

qovuşdum mən səninlə.

Sənin qədəmlərini
dizimə söykəyərək
Bəlkə qucaqlamağı
beləcə öyrənirəm
xaçın dördkünc tirini.
Dəfnə hazırlayarkən
o gözəl bədənini,
İsa, huşdan gedirəm,
İtirirəm hissimi.

2.

Yır-yığış edər hamı
bayramqabağı.
Durub o tünlүkdən
kənarda indi
Tasdan su tökürəm
başışağı,
Yuyuram mübarək
qədəmlərini.

Gəzirəm, tapmıram
başmaqlarını.
Göz yaşlarım tutur,
gözüm bağlanır.
Sanki qara pərdə
kəsir qarşımı.

Açıq saçlarımın
teli dağılır.

Ayağımı ətəyimə
dayayıb,
Qüsl edirəm onları
gözyaşımla.
Boynumdakı muncuqlarla
sarayıb,
Əba kimi bürüyürəm
saçımla.

İndi elə aydındır ki,
gələcək,
Sanki onu sən tutub
saxlamısan.
İndi mənə bəllidir
hər olacaq.
Kahinlər tək çin çıxar
hər yuxum da.

Sabah enəcəkdir məbəddə
pərdə,
Bir yanda cəm olacağıq
hamımız.
Ayağımız altdan qaçacaq
yer də,

Bəlkə mənə gəldiyindən
yazığı.

Bir s raya duracaqd 
atlılar,
Sonra g rdiŐ baŐlayacaq
h r yana.
Tufandakı qasırğa t k
atılan
Xa  p rv riŐ ed c kdi
s maya.

M n  armıxın ayağında,
s cd d 
Dodağımı diŐl yib
bayılam.
B t n b Ő r, insanlıq n
b lk  d 
Qollarını bel  geniŐ
a mısan.

De, ney nd  geniŐ  r k
bu q d r?
Bu q d r g c, de, hardandı
bu d z m?
De, d nyada varmı layiq bir
b Ő r,
Bu q d r k nd, meŐ ,
 m n v    ll k?

Amma keçəcəkdir üç gün
beləcə,
Elə dərin boşluğa
düşəcəyəm...
Keçən bu dəhşətli günlər
ərzində.
Dirilik günüçün
böyüəcəyəm.

Mövlud ulduzu

Qış idi.
Səhradan əsirdi külək.
Körpə üşüyürdü beşiyində bərk.
Dağın döşüydü.

Onu isidirdi kəlin nəfəsi.
Mağara doluydu
Mal-qara dolu.
Beşikdən qalxırdı buxar haləsi.

Yataq çör-çöpünü kürkündən çıxıb,
Bir də alağı,
Dikdən baxırdı
Yuxulu çobanlar uzağa sarı.

Gəndən ağarırdı çöl və qəbristan,
Baş daşı, çəpər,
Buz tutmuş yerlər.
Ulduzlu göy üzü ağarmaqdaydı məzarlıq üstdə.

Bir az aralıda xəbərsiz, huşsuz,
Daxma aynasında
Həyayla yanan

Çıraqdı Vifleyem yolunda ulduz.

Taya tək yanırdı, sanki uzaqdı
Səma və fələk,
Alov dili tək,
Od tutmuş səhra tək, kənd tək yanırdı.

Elə odlanırdı samandan, otdan
Olan bu taya,
Sanki kainatın düz ortasında
Doğmuş yeni nurun həyəcanıydı.

Onun başı üstə qızaran üfiq
Sanki bir him-cim.
Və üç münəccim
O nurun dalınca getdi tələsik.

Pay dolu dəvələr yol aldı sonra.
Qoşquda ulaqlar: kiçikdir biri.
Dağdan enirdilər xırda addımla.

Bütün titrək şamlar, qaba zəncirlər,
Bütün parıltılar, dəbdəbə, kələk,
Bütün acığıyla, bütün zəhmiylə
Səhradan əsən o həmin ki külək...
Bütün ağaclar və şarlar, bərbəzək...

Bütün əsrlərin fikri, ruzusu,
Bütün muzeylərin cümlə qazancı,
Bütün xeyir işlər, şərin cadusu,
Bütün dünyadakı küknar ağacı,

Bütün uşaqların şirin yuxusu -
Çəkirdi karvanı öz arxasınca
Gələcək günlərin sonsuz arzusu.

Gölü tutmuşdusa qızılağaclar
Zağca yuvaları qonan budaqdan
Yenə görünürdü gözə bir parça.

Karvanın yolunu gölün yanılla
Aşkar görürdü dikdən çobanlar.
- Gedək, səcdə edək sirrə, hamıyla.
Kürkünü bərkidib söylədi onlar.

Təşviş yaradırdı xışıltı qarda.
O bəyaz talanın pulcuq səthiylə
Komanın dalıyla yalın ləpirlər,
O gedən ləpirlər, qalan ləpirlər
Elə bil kösövdü yanan tonqalda,
Ulduzlu səmanın işığı altda.
Onlara hürürdü qorxuyla itlər.

O ayazlı gecə nağıl kimi ydi.
Kimsə peyda olub həmin o qarda

Sıraya dururdu kirmişcə hərdən.
Amma itlərin də fəhmi itiydi
Bala çobanlara qısılırdılar.

Yenə həmin yoldu, həmin cığırdı,
Gedirdi o yolla bir neçə mələk.
Şəffaf bədənləri görünməyərək
Qədəmləri yenə iz buraxırdı.

Daşın düz yanında hamı oldu cəm.
Şəfəq sökülürdü, sezilirdi sidr.
- Deyin, siz kimsiniz? – soruşdu Məryəm.
- Biz səma çobanı, göy elçisiyik.
Salama gəlmişik hər ikinizə.
- Amma birdən olmaz. Durun girişdə.

Sabahın kül kimi bomboz çağında
Çodarlar, çobanlar xısınlaşdılar.
Danlaqlar eşitdi yorğun qulaqlar.
İçməli su quyusunun başında
Nərlər nərildədi, dindi ulaqlar.

Dan yeri ağardı, toz dənəsi tək
Şəfəq son ulduzu silib süpürdü.
Məryəmin əlinin işarəsiylə
Kahaya tək münəccimlər buyurdu.

Yatırdı koğuşda Ay işığı tək
Palıd beşiyində o nur haləsi.
Elə bil əynində varıydı xəz kürk,
Onu isidirdi kəlin nəfəsi.

Sanki bir p y y  toplanmıřdılar.
H nir duyulurdu danıřmırdılar.
Q fil qaranlıqda kim is  bir az
 ekdi m n ccimi beřikd n uzaq.
 evrilib g rd  ki, kandardan budu
Zill nibdi baxır, baxır o qonaq,
Bakir  Anaya h min o Ulduz.

İztirab həftəsində

Hələ ətrafdadır gecənin zili,
Hələ elə erkən bütün dünyada,
Göydə ulduzların sayı bilinmir,
Hər biri gündüz tək parıldamada,
Əgər bacarsaydı mürğü döyərdi,
Bütün Pasxa boyu heç oyanmadan
Bu torpaq Zəburun oxusu altda.

Hələ ətrafdadır gecənin zili,
Hələ elə erkən hər tərəf, hər yan
Bütün zəhmi ilə əbədiyyətin
Tindən ayrıcacan uzanır meydan.
Hələ qarşıdadır o uzun min il,
Hələ çox yol qalıb o işğacan.

Hələ bu torpaq da lüt-üryan qalıb
Əyninə geyməyə bir şey yoxudu,
Kilsə zənglərini gecələr çalıb
Ürəklə oxuyub xora qoşulsun.

Budur ağrı dolu cümə axşamı,
İztirablı şənbəyə yol gedəcək.
Yenə oynayacaq burulğan dəli

Sular sahilləri dimdikləyəcək.

Yenə örtüksüzdür, çılpəqdır meşə
Əzablı son həftəsində Məsihin.
Sanki dua edir sırada bəşər
Cəm olubdu küknarların gövdəsi.

Şəhərdəsə elə bil yığıncağa
Toplaşıblar kiçicik bir sahədə
Baxır ordan çılpəq, üryan ağaclar
Kilsə binasının çəpərlərinə.

Baxışından qorxu yağır onların,
Torpağın dizləri əsir, titrəyir,
Bağlar aşıb keçmək istər hasarı,
Onlar Allah elçisini basdırır,
Başa düşmək olar təşvişlərini.

Sarayın ağzında işıq görünür,
Qapqara dəsmallar və şam sırası.
Ağlamaqdan şişmiş üzlər, sifətlər
Qəfil peyda olur yürüşü xaçın,
Tabutda isanın şəkli ilə birgə.
Qapıdakı bir cüt gənc tozağacı
Yol verməkçün qısıllırlar bir küncə.

Səki qırağıyla gedən nümayiş

Ötüşür, geridə qoyub həyəti
Yazı, yaz ovqatlı sözü-söhbəti,
Ayın fətirinin gözəl ətrini
Küçədən özüylə çəkib gətirir.

Öz qarlı yükünü atır yenə mart
Əlillərin ayaqları altına,
Elə bil ki peyda olub birisi
Mücrünü çıxardıb açır o saat
Paylayır hamıya içindəkini.

Ayinlər uzanır səhər qədər,
Ağlaşmalar yavaşlayır və bitir.
Fənərlər altında ağaran yerdə
Eşidilir elə bil ki hənirti,
Həvariyyun, bir də Zəbur duyulur,

Gecə yarı susur bütün məxluqat,
Hələ təzə-təzə doğulan yazın,
Baharın səsinə qulaq kəsilir.
Dirilik gününün gücüylə əlbət
Mümkünmüş ölümü yenmək deməli.

Fani həyat

Təldən nazik kölgələri axşamın
Ağacların arxasınca uzanır.
Meşəlik çığırda poçtalyon qadın
Məktub topasını mənə uzadır.

Pişiyin, tülkünün izini tutub,
Tülkünün, pişiyin, düşüb izinə.
Dönürəm evimə bir qucaq məktub
Azadlıq verməkçün öz sevincimə.

Sərhədlər, dənizlər, dağlar, ölkələr
Silsilə keçidlər, bir də qitələr.
Sorğular, hesablar, müzakirələr,
Qocalar, uşaqlar, yeniyetmələr.

Ey, dolu-dəyərli mərd məktubları!
Sizin aranızda yox ki eləsi
Şahidi olduğum mətləbləriniz
Dərin ağlınızdan xəbər verməsin.

Ey, əziz, qiymətli zərif yazılar!
Mən də yıxılmışam buluddan, bilin.
Sizindim, sizinəm bundan sonra da

Sizə söz verirəm, əbədi, əmin.

Siz isə, ey marka yığan adamlar!
Canlı, ani görüş bəs edərdi ki
Dərd dolu yerimdə olub da amma
Hədiyyə alan tək sevinəsiniz.

Nobel mükafatı

Batdım mən, qovğada heyvan kimi lap.
Hardasa adamlar, işıq, azadlıq.
Arxamca təqibin səsi, tappatap.
Çıxmağa yolum da qalmayıb artıq.

Qaranlıq bir meşə, gölün sahili,
Tir kimi yıxılmış küknar gövdəsi.
İndi bütün yollar bağlı, kəsili.
Nolacaq, qoy, olsun bundan ötəsi.

Axı, deyin, nədir o böyük səhvim,
Bəlkə qatiləm mən, bəlkə caniyəm?
Gözəl Yurdum üçün məcbur elədim
Göz yaşı axıtsın, qoy, bütün aləm.

Hətta belədirsə, əynimdə kəfən
Yenə də bilirəm o gün gələcək.
Qəzəbin, qərəzin hökmü hər yerdən
Xeyirin ruhuyla dəf ediləcək.

MÜNDƏRİCAT

<i>Redaktordan</i>	3
--------------------------	---

Ananın tərcüməsində

Qış gecəsi	9
Hamlet	11
Yaxşı deyil məşhur olmaq, tanınmaq	12
Başladığım zaman bilirdim məgər	13

Səlim Babullağlunun tərcüməsində

Qış gecəsi	15
Qış gecəsi	17
Hamlet	18
Eh, əgər bilsəydim mən o sıralar	19
Yaxşı deyil məşhur olmaq	20
Böyük şairlərin təcrübəsində	22
Dan söküləndə	23
Avqust.....	25
Şəhərdə yay	27
Mart	29
Vaxt gələr, mənimçün konsert zalında.....	30
Qırov	32
Maqdalina	34
Mövlud ulduzu	42
İztirab həftəsində	48
Fani həyat.....	51
Nobel mükafatı.....	53

*****

Çapa imzalanıb: 18.10.2010.
Format: 70x100 1/32. Qarnitur: Times.
Ofset kağızı: əla növ. Həcmi: 3.75 s.ç.v. Tiraj: 1000
Sifariş №99. Qiyməti müqavilə ilə.

"Mütərcim" Nəşriyyat-Poliqrafiya Mərkəzi
Bakı, Rəsul Rza küç., 125
Tel./faks 596 21 44
e-mail: mutarjim@mail.ru

**“525 Kitab” seriyasından
2009-cu ildə əsərləri nəşr olunan müəlliflər:**

Dünya ədəbiyyatından

İosif Brodski
Orxan Pamuk
Şota İataşvili

Azərbaycan ədəbiyyatından

Anar
Elçin
Ramiz Rövşən
Əjdər Ol
Ədalət Əsgəroğlu